

HERREGODTS IN VERRAPA VERA PAZ IN GERAARDSBERGEN

Door Vic MOTTE

Alhoewel ik nu bijna 35 jaar uit mijn geboortestad Geraardsbergen verhuisd ben en als Brabander me totaal ondergedompeld heb in de plaatselijke geschiedenis en heemkunde van mijn nieuwe woonst, bewaar ik nog steeds zeer mooie herinneringen aan "die tijd van toen".

Zo herinner ik me nog dat mijn vader soms sarcastisch, langs zijn neus weg, van iemand zei: "Hij zit al aan 't Verrapa". Hiermee bedoelde hij dat "zijn appel hier ver geschild was", dat hij dus aan zijn laatste levensdagen (of uren) begonnen was. Toen ik hem vroeg waar die uitdrukking vandaan kwam, vertelde hij me dat er aan de Oudenaardsesteenweg, iets voor het kerkhof aan de linkerkant, een windmolen met herberg stond, in de volksmond "In 't Verrapa" (1). Een lijkstoet die al aan "'tVerrapa" was, had dus, hoe droevig en definitief het ook moge zijn, bijna de eindbestemming bereikt.

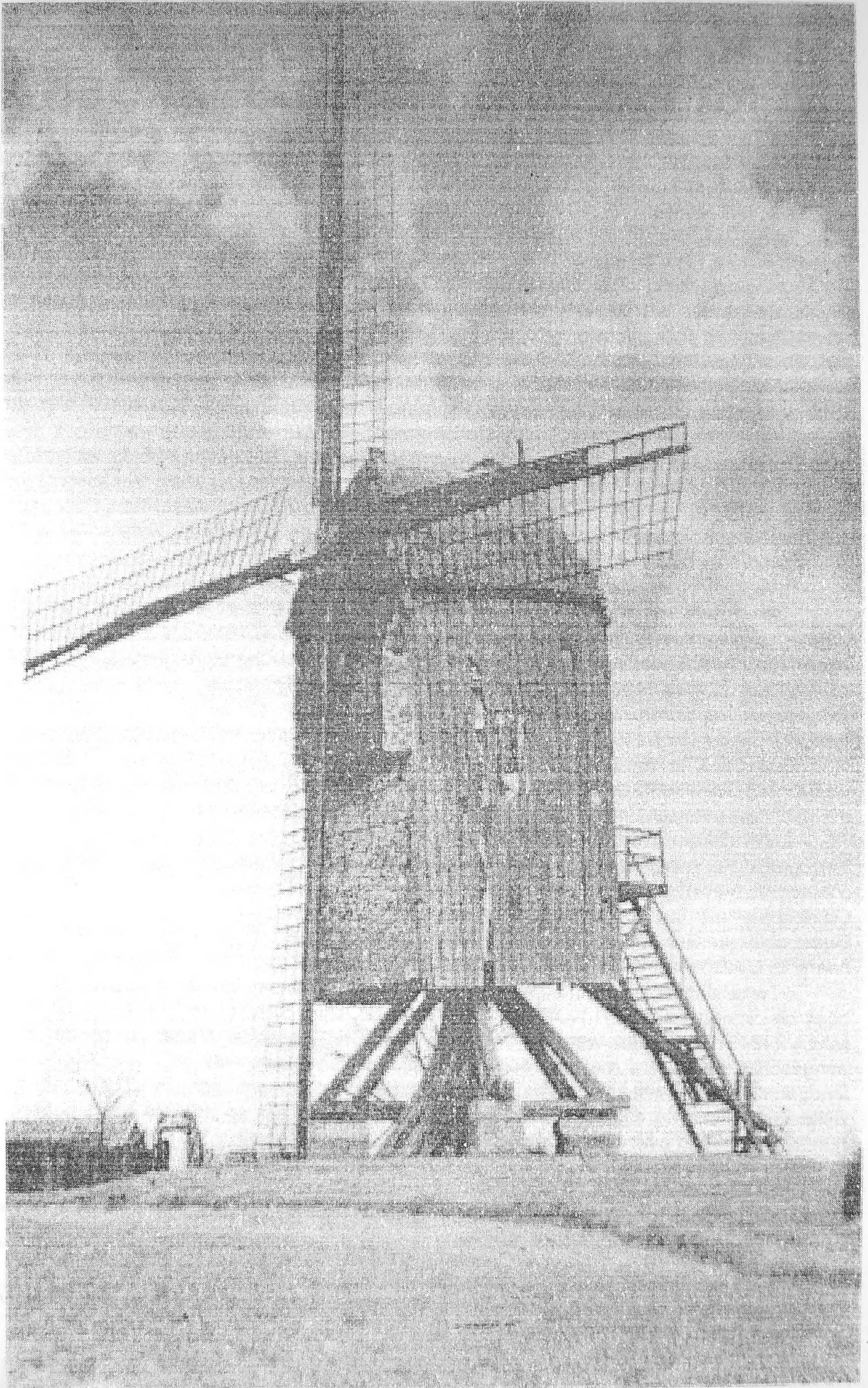
Waarom kwam die uitdrukking me nu terug voor de geest? Een heel verhaal !

Jaren geleden had ik het zoeken naar gegevens over mijn voorouders wat stilgelegd. Wanneer je in andere historische speurtochten verzeild geraakt, laat je de eigen familiegeschiedenis beter wat rusten. Dat rusten heeft echter zo'n 15 jaar geduurd tot wanneer ik in contact kwam met Marc Punnewaert. Die man, ondertussen vriendschap gesloten, sprak mij zo enthousiast over genealogie en bezat een massa documentatie dat de familiekundige vlam mij terug in de pan sloeg en ik onmiddellijk terug in lichtelaai stond. In zijn gegevens had hij de studie van Christian Verstrepen "**GENEALOGIE DE LA FAMILLE HERREGODTS DU VILLAGE DE DEFTINGE 1600-1870**". Vermits mijn overgrootmoeder Eugenie Herregodts heette, was ik natuurlijk direct langs de diverse takken in deze stamboom aan het opklimmen tot stamvader Christophorus Herregodts die in het midden van de 16de eeuw geboren werd. Achteraf exploreerde ik ook nog uit nieuwsgierigheid enkele zijscheuten van deze stoere boom. Opeens valt mijn oog op een Adrianus Herregodts die samen met zijn vrouw in 1844 in Guatemala overlijdt. Inderdaad... ook bij mij direct de vraag: "Wat gingen deze Deftingenaars, in Godsnaam, in Centraal-Amerika zoeken ?".

Twee dagen later vind ik in mijn krant een recensie van een pas verschenen boek bij Lannoo-Tielt: **EEN KORTSTONDIGE KOLONIE, SANTO-THOMAS DE GUATEMALA (1843-1854)**, een werk van Stefaan Van Den Bossche. Nadat ik me het werk aangeschaft had, werd me veel duidelijk: Adriaan Herregodts was een van de 3 à 400 landgenoten die in het midden van de vorige eeuw gepoogd hebben in Guatemala een Belgische kolonie te stichten. Marc en ik besloten dan maar op zoek te gaan naar wetenswaardigheden over deze streekgenoot (2).

(1) Ook vermeld in **Opschriften en Uithangborden te Geraardsbergen** door P. Marcel J. Van Kerckhoven.

(2) Uiteraard heeft de lectuur van het geciteerde werk ons heel wat wijzer gemaakt. De schrijver, Stefaan Van Den Bossche gaf ons ook inzage in een aantal historische documenten, waarvoor we hem van harte danken.



BELGEN IN GUATEMALA

1844 ! De Belgische staat heeft amper zijn geboorteperikelen achter de rug. Nederland heeft ondertussen al het mogelijke gedaan om het jonge België economisch af te grendelen en aldus de leefbaarheid van de jonge staat te ondermijnen: geen toegang tot Hollands afzetgebied, nergens in de wereld. De overgrote meerderheid van de bevolking hier leefde van de landbouw die dan nog juist in die tijd getroffen wordt door mislukte graanoogsten, aardappelziekten, hoge prijzen voor landbouwgronden en verpachtingen. Rond 1840 kende de depressie zowat haar hoogtepunt.

Geen wonder dat meer dan de helft van de (over-)bevolking als ongeschoold werkman of dagloner zwarte armoede zag. Kwartierstaten uit de streek van Geraardsbergen vermelden voor die tijd zeer vaak het beroep van dagloner, knecht, zager, wever, spinster.

Realiseren we ons ook dat het net in die tijd was dat er voor deze laatste twee beroepen van huisnijverheid naar industrialisatie overgeschakeld werd. Het zal hier dus, zoals elders, vaak "armoe troef" geweest zijn. In de streek van Geraardsbergen zullen er veel werkloze sukkels rondgelopen hebben en dan spreken we nog niet over de gevolgen: bedelaars, dronkaards, criminaliteit, lage zeden...

Geen wonder dat de regering, toen de vertegenwoordiging van liberale en katholieke rijken, de Kerk, de plaatselijke besturen en het betere deel van de maatschappij, laten we het burgerij noemen, alles in het werk stelde om de emigratie te bevorderen.

Hele scheepsladingen uitwijkelingen verhuisden naar de Verenigde Staten, anderen zochten hun heil in Frankrijk, Duitsland of Nederland. Het is ook bekend dat Leopold de eerste zo'n 50 pogingen ondernomen heeft om België ergens in den vreemde voet aan wal te laten krijgen. Tussen 1841 en 1844 noteerde men meer dan 30.000 Belgische uitwijkelingen.

Eind 1841 wordt onder impuls van de Koning en enkele kapitaalkrachtigen een project op touw gezet om in Guatemala een concessie uit te bouwen. Aanvankelijk zou dit gebeuren in het district Vera Paz, maar spoedig ruilde men dit voor de streek van Santo Tomas aan het korte strookje Oostkust, met in het achterhoofd hier een diepzeehaven uit te bouwen. De initiatiefnemers pompten zelf geld in de onderneming, zochten investeerders (weinig enthousiasme) en probeerden kolonisten te strikken die bereid waren zich in het onbekende te gaan storten.

Waar veel armoede was, gaf de lokale overheid extra ruchtbaarheid aan de zaak. Hoe meer behoeftigen er weggingen, hoe minder werkloosheid, en hoe minder geld er moest gaan naar de Openbare Onderstand. Ook de clerus vond het een goede zaak, hoe minder "gespuis", hoe minder last in de parochie. Van op de kansel en bij huisbezoeken werd de nodige sluikreclame gemaakt.

Maar om bij Jan-met-de-pet te komen, schakelde men volkszangers in die in de herbergen of de openbare markten propaganda maakten voor het luilekkerland dat op hen te wachten lag. Om een of andere reden was de naam Santo-Tomas naar de lagere regio's van de massa niet doorgedrongen, men dacht nog altijd aan de eerste concessie, Vera Paz. Meer nog, men dacht dat dit een eiland was, "teylandt Verrapa". Er bleven ons enkele van die marktliederen over zoals:

Wie gaat er mee naar Verrapa
Daar moeten wij niet werken
Eten en drinken op ons gemak
Slapen lijk een verken !

of een ander:

Men hoort in Vlaanderen en in Brabant
Vele van de werkman klagen
Trekt nu geen droefheid niet meer aan
Ons aremoed is gedaan !

Daar is nu eenen stoomboot
Hij is wijd en lang, breed en groot
Om al die wilt van Belgica
Te brengen naar Verrapa (3).

Wie doffe ellende leed en aan de grond zat, wie geen hout meer had om pijlen van te maken, wie geen nagel meer had....., kreeg natuurlijk het water in de mond. Maar aldus kregen de initiatiefnemers, op zijn zachtst uitgedrukt, weinig interessante kandidaten om de toekomstige kolonie te bevolken.

Over het algemeen werd het een allegaartje van armoezaaiers, bedelaars en marginalen die zich naar de vertrekkade te Antwerpen of Oostende begaven. Groot werd echter hun desillusie. Het werd een vreselijk avontuur ! Overbevolking op de kleine ontgonnen ruimte, gebrek aan hygiëne, heersende epidemies, tekort aan voorzieningen, verkeerde aanpak door de verantwoordelijken, onkunde van de leiders, onvoldoende financiële middelen, het klimaat, het drankmisbruik, de losse zeden, het slechte voedsel en heimwee zorgden ervoor dat het verwachte luilekkerland een hel werd. Van de 880 Europeanen, waarvan de helft Belgen, die er heen trokken, stierven er 250 terplaatse en 400 zochten hun heil in de wijde omgeving maar bezweken grootendeels onderweg. Wie zich een concreet beeld wil vormen van de onmenselijke levensomstandigheden die ginder heersten, moet beslist het geciteerde boek van Stefan Van Den Bossche lezen.

ADRIAAN HERREGODTS

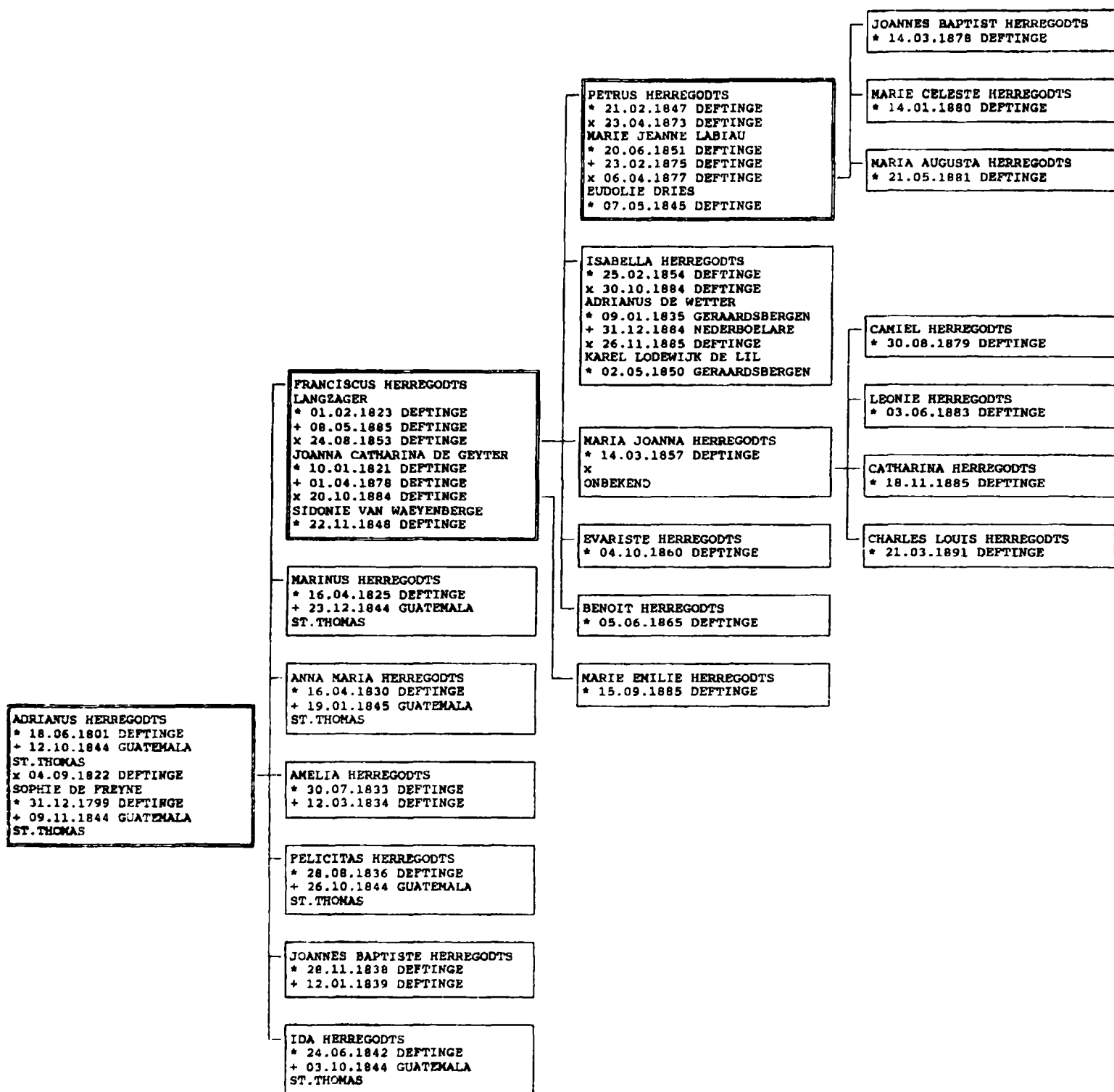
Uit de studie van Van Den Bossche blijkt dat in deze hoek van Oost-Vlaanderen heel wat kandidaten gevonden werden om naar Guatemala te emigreren. Op de bewaarde naamlijsten zien we een concentratie van mensen uit St. Maria-Lierde, Nederhasselt, Nederbrakel, Everbeek, St. Lievens-Esse...

Ook Adriaan Herregodts (oDeftinge 18.06.1801) besloot in 1844 met zijn familie mee in te schepen op weg naar het andere continent. Hij was de zesde van de acht kinderen van Bartholomeus Herregodts en Isabella Cosijns, beiden uit Deftinge. Op 04.09.1822 was hij gehuwd met Sophie Defraïne, een spinster uit Deftinge, dochter van Amandus De Freyne en Johanna Cath. Bruyd. Het echtpaar kreeg zeven kinderen: Franciscus (1823), Marinus (o1825), Anna-Maria (o1830), Amelia (o1833 - +1934), Felicitas (o1836), Joannes Baptista (o1838 - +1839), Ida (o1842). Toen ze besloten weg te trekken waren er dus nog vijf kinderen in leven. Franciscus, de oudste, 21 jaar, besloot echter niet mee te gaan. Hij huwde in 1853 te Deftinge met Johanna Catharina De Geyter. Beiden hadden echter in 1847 al een zoon, Petrus. Later kregen ze tussen 1854 en 1856 nog vier kinderen: Isabella, Maria-Johanna, Evarist en Benoit. Joanna Catharina De Geyter stierf te Deftinge op 01.04.1878. Hij huwde later op 20.10.1884 met Sidonie Van Waeyenberge met wie hij op 15.09.1885 nog een dochter kreeg, Marie Emilie. Hij stierf echter te Deftinge nog voor de geboorte van zijn jongste dochter op 08.05.1885. Het ware wel interessant te vernemen of van hem nog afstammelingen te vinden zijn die mogelijk via oude verhalen nog iets van hun ongelukkige voorzaten gehoord hebben (4)

(3) Dit is dus de reden waarom ik bij het lezen van het werk van Stefan Van Den Bossche terugdacht aan het gezegde: "Hij zit al aan 't Verrapa".

(4) We weten dat zijn zoon Petrus op 23.04.1873 huwde te Deftinge met Marie Jeanne Labiau en als kinderen Johannes Baptist (o1878), Marie Celeste (o1880), Marie Augusta (o1881) had. Zijn zuster Maria Johanna huwde officieel niet maar had toch vier kinderen op de naam Herregodts, die allen te Deftinge geboren werden: Camiel (o1879), Leonie (o1883), Catharina (o1885), Charles Louis (o1891).

GENEALOGIE FAMILIE HERREGODTS ADRIANUS.



Dit overzicht is gemaakt op donderdag 26 februari 1998 met Haza-data + 7.2 door Marc Punne-waert - Kindekens, Rozenstraat 29 te 9500 Geraardsbergen. Tel. 054/41.33.64.

Ook voor vader Adriaan en zijn gezin werd het in Santo Tomas een drama. Op 4 maand tijd, tussen oktober 1844 en midden januari 1845, werd de hele familie uitgeroeid. Met hun zessen stierven ze in ellendige omstandigheden. Overigens vermelden de officiële lijsten die vier maand 118 sterfgevallen in het totaal (5).

(5) zie volgende bladzijde.

Ida, 2 jaar oud, bezweek op 3 oktober 1844. Op 17 oktober was het de beurt aan vader Adriaan, 43 jaar oud, koortsaanvallen, diarree, uitgeteerd. Volgen dan verder, op 25 oktober, dochter Felicitas, 8 jaar, koortsaanvallen en leverstoomissen. Op 9 november, moeder Sophie, 44 jaar, uitgeteerd en verwaarloosd. Op 23 december Marinus, 18 jaar, dysenterie en op 19 januari 1845, Anna Maria, 15 jaar. Ze stierf in algemene ontredde- ring aan darmstoornissen en gebrek aan hygiëne en verzorging.

VERRAPA / VERA PAZ

Komen wij terug naar het begin van ons artikel. Aan de Oudenaardsesteenweg stond dus in de vorige eeuw een molen (6).

Waarschijnlijk stond hij er al, zij het dan in een ander gedaante, vanaf de zes- tiende eeuw. Hij was eigendom van de Sint Adriaansabdij en werd ook nog de Duyts- molen genoemd. Bij het molenhuis was er een herberg "In 't Verrapa" of "Verra Paz" ge- noemd. (Ook de molen werd ten slotte aldus genoemd).

Waarom men hem die naam gegeven heeft, blijft (voorlopig?) nog een raadsel. Kwam dit wegens de toenmalige activiteit via de marktliederen? Vertrok of kwam er een familielid van de molenaar uit Guatemala terug? Wie zal het zeggen?. We zouden al een hele stap vooruit zijn mocht dit artikel enkelen aanzetten over die molen-herberg historisch materiaal bij elkaar te zoeken.

Vic Motte
Vossenlaan, 15
3080 Tervuren.

(5) De Consul-Generaal van België in Alexandrië, Edward Blondeel van Cuelebrouk, werd in 1845 op inspectietocht naar Santo-Tomas gezonden. Hij maakte een lijvig en gedetailleerd verslag voor de kamer van Volksvertegenwoordigers. Aldus gaf hij een pijnlijk-realistisch beeld van de mens- onderende toestanden door. Inlichtingen ons bereidwillig doorgegeven door Stefan Van Den Bos- sche).

(6) P. Marcel J. Van kerckhoven beweert in **opschriften en Uithangborden te Geraardsbergen** dat hij zou afgebroken zijn in 1945. De inlichtingen over deze molen komen uit het geciteerde werk.

n.v.d.r. Wij danken oud-Geraardsbergenaar Vic Motte voor deze interessante bijdrage.

Vic Motte is secretaris van de Heemkundige kring *Sint-Hubertus* te Tervuren. Er werd beslist met ingang van dit jaar onze tijdschriften (respectievelijk *De Heemschutter* en *Het Horentje*) uit te wisselen.
